

ՄԱՐԱՖԻԷ

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՅԸ

Էսէ. Ում. 22 հոկտ. տգլամ գարունտը	12 23
Էսէ. Ում. 23 հոկտ. սապահ աշըլտը	12 30
Էն Երեւէ	12 34
Էն աշղը	12 25
Սաաթ 8	12 27

Իսթիզարա.	63 (Մուբօն)	6 010	Ֆր.	65
"	65 (Մուբօն)	6 070		65
"	1869 (Բիւնար)	6 070		56
"	1872 (Պօն Կէ Թըրէ -			
դօր)	9 070	Լիւրա	սԲէր:գ:ք:	19 12
"	1873 (Բիւնար)	6 070		55
ԲուճէԼի Շըմէհաճֆէր	3 070			34 1/2
Բէրօր			փրյ.	
Հէճալէսիզ			փրյ.	4
Ագճէ ֆրյիզի	070			12

ԱԳՍԻՐՆԼԱՐ ՖԻՆԱՅԸ

Դերտի Ժնէհրաւ	6 0/0	Լիւր.Պսմ.	210
Սօսիէթէ Ժնէհ.	6 0/0	Լիւր Սթ.	206
Ստամպուլ պանէ ասը			300
Պանգ. Գօմէրսիաւ			310
Սօսիէթէ Եթօսիս		Լիւր. Սթէր	150
Թրամպսթրէ	5 0/0	ԴԼ.	95
Լաւրիսմ (Ժառնէն)		Ֆր.	66

ԱԳՃԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ.

Օսմանյն լիբանոն 100տէն	72 փր.
Ինկիլիզ լիբանոն	110 30
Ֆրանսեզ ալթուենու	88 5
Բօլ	88 30
Գրքմից ալթուենու	51 20
Պէտեզ յէնիտիյէ	Փարգը 3 10
Մէթ ալիք	Փարգը 9 20
Պազըր	Փարգը 48
Պէլիք	Փարգը 8 —
Գարաթոն գարմէսի գարիք	7 28

ԳԱՅՄԷՆԻՆ ԲԻԱՅԱՍԸ

ՊԵՆ ԿԻՆ պագըր Հիսապը Իլէ, 100
 ՂԵՐՈՆԼԵԳ ԳԵՅԻՄԷ, 125 — ՂԵՐՈՆԼԵՂ՝
 117 30 ՂԵՐՈՆԼԵԳ ԳԵՅԻՄԷ պիւր Լիւրաւ:

Տիգրանակերտ, 2 Հոկտ. 1876

• • • Խմբանշխարհ ,

Սեպտ. 27-ին հասանք Տիգրանահերո և
հիւրընկալուեցանք ձերբահեան Պետրոս
էջի, ին տունը որ հեռագրատունի Գոռնա-
ւան թափինի պաշտօնեայնեղն մին և Հայ-
րենասէր ընկերութիւնի վարձարանին տե-
սուչն է ։ Բարեկամներ թախանձներէն ըս-
տիպուած , սիրի մնամ այս տեղ յի քանի
օր ։ Կը յուսամ առաջիկայ չաբաթին մոլ-
մեկեղէն Տիգրանահերոտէն դէպ Վերադարձման
և անտի վառն ։

Անցած քաղաքներիս վիճակին վրայ մի
քանի համառօտ տեղեկութիւններ կ'ու-
ղեմ տալ Ձեզ :

Ներսարտիա որ փոքրը Ասիայի քաղաքներ-
ւին նախանձելի օրինակ հանդիսացած էր
երբեմն իւր բարեխաղաք վարժարաններով,
այսօր գրեթէ բոլորովին աղքատացած, աղ-
ղատէր ճանապարհորդին մէջ ցաւ կը պատ-
ճառէ: Ազգ. վարժարանի վիճակին վրայ
բաւական է երբ սա չափը իմացունեն որ
Հայկ. սբան դասատուներ ծնթած գաղափար-
ներով պատարածած մի պատանին է որ աշա-
կերտներին կը քարոզէ լեռները երեւն ճղո՛-
նաւորութիւն անել ւ Բաղճաթիւ տղայներ
գլխերբերը իւրեանց տուներէն փախելով
լեռները կ'երթան ւ իւրեանց գլուխը ժա-
մերով քարի վրայ դրած ւ ծուր լիճած
կ'աղօթեն: Շատ երկոտասարդներ ալ այդ
ճգնաւոր դասատուին դաշափարներէն մո-
լորուած, իւրեանց նշանածներին նշան
յետ: Դարձուցած են: Մոմատակութիւն
ներով ւ գիշերային երկարատեւ հօլով
ներով աշակերտներին շատերը գունաթափ
հիւանդ եղած են: Ծնողները գլխերայն
կողոնցները կը թփափանին լեռները կը փա-
ղեն իւրեանց զաւակները փնտռել որդ պա-
խտական կ'երթան ճգնել: Այդ ճգնաւոր

դպրոցականներէն ոմանք ալ վաճառքն մէջ
Գեր. Առաջնորդին աչքին առջև բարեբերն
վրայ կը թաւալին Այս մասին Սե-
նեքերովեան բազմաթիւն ընկերութիւնն
առջև հրաշխիւն արժան է, զի նա նիւթի
ուրիշ կ'օգտէ այդ թուրք մանչոյս վարժարա-
ւին, անշուշտ այն նպատակով որ ազգու-
սէր քաղաքացիներ զուրս լինեն այդ տե-
ղէն և ոչ թէ ճշնաւոր լեռնականներու փա-
նուսեան վարժարանի նախկին աշակերտնե-
րէն վարագողեան էջք. Փէթթեան վարագ-
ղատեան անունն մի ընկերութիւն հաստա-
տած է այս տեղ որ հասակաւոր ազգային
բանին համար կիրառօրայ ձիւր վարժարան
քանայէ զսո՞ւնէն աշակաւորներն իմարտ ալ
ամենօրեայ վարժարան բացած է, ուր ըն-
կերութիւնը դասախօսել կը տայ հայերէն,
թուրքերէն, ֆրանսերէն լեզուներ, թուա-
մանութիւն, արխարհագրութիւն, պատ-
մութիւն, բնագիտական սիլլաբներ, և այլն
նուա՞ն մարմնամարզութիւն զաս ալ ըսկա-
ռած է : Այս վարժարանը յուսատու վի-
ճակ ունի և պատիւ կը բերէ թէ ընկերու-
թիւնն և թէ այդ ընկերութիւնն հիմնադ-
րին պէն հաստատաւոր և ազգայնոր տա-
կերտեան հասցունող վարժարանին :

Սերատոյաէն 12 ժամի չափ հեռի կը գտնուի Խանդավ որոյ մասին յաճախ դուռեցաւ Զեր լրագրին մէջ : Խանդավցի հայեւրը բոլորովին միտածաւ եւ յուսահատած եւ տեսնելով որ Տ. Կարապետ քահանային անտնիորական ախաաութիւնները եւ Զեր ազգու գրութիւնները դեռ Բ. Դուռին շրմորհը փութացուցած չեն որով Խանդավ աղաին յարմար միջոց կը գտնէ իւր վեժժը լուծել, տուրքը մասին սորոսախիւի նեղու թիւներն տարով խեղճ գիւղացիներին : Վշտահար մտիկ արի իրեանք ցաածները եւ յորդորեցի համբերել, վստահացնելով թէ, Բ. Դուռը քիչ ատենէն կը փութայ աղջ ամեն հարստահարութիւններին առկեւ անուկ : Սրիշէն յայտնի է թէ համբերութիւնը գ առաւայելիներին համար մեծ առաւ քիւնութիւն գործած է աւ հարկի :

Մինչև Խորհրդ. ճանապարհները վտան-
գաւոր եղած են : Յաճախ կը պատահին
սպանութիւններ զի հուզկահարներ չափ-
ցած են այս կողմերը : Այս մասին ալ բա-
րէինամ կառավարութիւնին ուշադրութիւն
նը կը հրաւիրուի :

Սկսած 16-ին եփրատ գէտին անցանք նստով և 18-ին Եփրեբեր մասնք։ Նստ հորածն առանց ասագաստի ճիղդ հաշտ ձնով շինուած է - մկայն թէ ոտնառանի եւ թեւի կաշիին տեղ գտնուած մարին բարձր կազմակերպված մի քիչ դած է երեսէն ուր զեւ կազմաբ կը կենայ և զբարստները և մար- էրբեր խուռն կը լեցունեն մէջը որը ոտքի վրայ կը կայնին ։ Հինգ վեց մարդ իւրեանք ճիւղերը միախին անաղիս առնուել Զորք ճան- քարտ երկուսը ատեն նստով դիմացի եղբը- քը անցնելով 1 Չ Ժառնէ աւելի կը տեւէ ։

Խաբըրերը ոչը գուրտ է, բայց մարդերը տաք արևեն են: Այս տեղի ընկերությունը կայ ԱՊրառան անուն և մի քանի հարկեր անդամ ունի: Այս ընկերությունը կը հուշայ քաղաքի վարժարանին նիւթական և բարդական կառավարություն և կը քծով Վ Կ տարիէ հետէ անընդհատ կը շարունակէ այսպէս: Իւր յարատւութիւնով կրնայ օրինակ հանդիսանալ մեր Լ. Պոլսի ընկերություններին որք ասորի ծառի ղիկին տէս հետադիտէ կը բացուին և կը բացուին անմիջապէս: Այսպիսի մի ընկերություն արժան է որ ամէն կողէ քաղաքներէ վայելէ, զի զսրոյց է իւր նշանարանը և իւր գործունէութիւնը երախտարուում է իւր այսչափ տուն յարատւութիւնով:

Այս տեղ մի քանի Հայ վաճառականներ
կան Ռուսիայի Ալեքսանդրաթո թաղաքին
որը իսրեանց պատուաւոր գործերովը և
ազգաթիբական եռանդովը թէ կառավա-
րութիւնին համարումը և թէ ազգին սիրը
գործած են : Այն Հայ աղօթածնողը և
որոյտաւթիւնով բերանը կ'անուծ Ռուսի-
եանց Գրիգոր և վարդ-Պատրիկեանց Յա-
րութիւն Էջնիսպիներին անունը : Թաւրիզ-
եանց գերդաստանը որոց տունը հիւրըն-
կալուէեցանք, շատ եռանդ ունէ և ազգասէր
երկրասարդներ ունի իւր մէջ :

Խորքերդէն մեկնած օրս լուր տարած-
ւեցաւ քաղաքն թէ Բաղլարի մէջ սատարիկ

Երկրաչարժ ելեր և կործանումներ եղած են :

Խաղաղության հռոմի մի լին՝ կայ ծավալ-
 Խաղաղութիւն անուն որ 3 1/2 ժամ երկայ-
 նութիւն եւ 4 ժամի չափ լայնութիւն ունի ։
 Այս ծովակիցն միջ մի՛ վանք կայ որ յիսա-
 յարի մէջ մի լի՛ չէ անուն եւս՝ ողորկաբարան
 եղած է ։ Այս ծովակէն պառուական ձու-
 կեր կ'երևեն ։ Գեղացիները կ'ասեն թէ ձիա-
 քետիւն ու ուրիշ կենդանիներ ալ կ'անուած
 են ։

Տիգրանակերտ (Տիրապէշքի) (1) շատ արգասանգ երկիր է . վաճառականութիւնը և արհեստագիտութիւնն ալ Սամոսնէն մինչև սպտակեղ տեսող քաղաքներէս աւելի ծաղկած է իւր բերքերը և ձեռագործները բայց մաթիւ քաղաքներ կ'երթան: Այս տեղ տաք լինելով թուզի ծառեր ալ կան: Այս տեղի մմերուիքը և սեխը շատ անուանի է . Տիգրաս գետին բով բուսածանները մնչև 30-40 շրջայ կը կռնեն: Սովորաբար 4 մմերուկ կամ կան մի ճրի բուս կը լինէ: Այս կողմերի պտուղներին վրայ ճիշդ գալալար չ'են կրնար ունենալ Պոսեցցիները, զի կերած կամ տեսած չ'են: (Որինակի համար) մեք 8-10 լըշ տալով շրջային, Ամասիայի պատուական խնձր կ'ուտենք Կ. Պոլիսի մէջ, բայց Կ. Պոլլս բերուած այդ խնձորները ոչինչ են Ամասիայի մէջ կերած խնձորներին հետ որք անմահական հոտ ունին և անբարձր տրեկի անուշութիւն: Տարբեր բերանը դրած առեն չաքարի պէս կը հալի: Այդ խնձորները որ մեր Կ. Պոլլս տեսած խաչոր խնձորներին կրկին մեծութիւնն ունին, իսկան 15-20 փարսի կը ծախուին և կ'ընեն դիմաւոր որ Կ. Պոլլս յուրին: Այս կողմերը Մալաթիաէն սկսելով, (Օսմ. ոսկին 400 լըշէն. մինչև 405 լըշ. կ'երթայ, արծաթի մէճխոն ալ 20-30 1/2 լըշ: Պղնձ դրամ չ'են ընդունիր: Խաբարերի մէջ միայն Կ. Պոլլիսի գինով կը բանին դրամները և պղնձը դրամ ալ կը գործածուի:

Տիգրանահերտի մէջ Հայրենասէր անուն
իւր ընկերութիւն հաստատուած է 1871 էն
հետէ ։ Այս ընկերութիւնը՝ որոյ անդամ-
ներն չորիս շատերը տեսապ իր աշխոյժ , ուսումն-
աստիւն և հայրենասպան Հայերէն և որոյ
մէջ իւրեանց գործունէութիւնով և անձ-
նութիւնութիւններով իր փայ ան մասնաւորա-
պէս Պալզաւաթմէնէն թովմաս , Ճէրբաշ-
եան և Պարթաւեան և Չաղաճեան Գօրգէ չֆէն-
տիները , քաղաքին մէջ մի ուսումնասրան
ըրացած է որոյ բոլոր ծախմարը ինք կը հո-
գայ , փարժարանին ուսումնական և բա-
րոյական կտապարութիւնին համար ալ
որինաւոր ժողովներ և տեսուչ կարգած է ։
Այս ընկերութիւնը շատ մեծ ուրախու-
թիւն ազդեց ինձ , տեսնելով նորս անդամ-
ներին սիրոյցով միութիւնը և եւսանելը ։
Բնկերութիւնը 5 տարին չափ զանազան
հալածաձևներ կրելէ և անվատ դիմանա-
լէ յետոյ մի տարի չափ կայ որ ողի առ-
նուլ և հանգարտորէլ գործել սկսած և
Գերե . փլիկապուր վարդապետի խնամքով և
պաշտպանութիւնով որոյ Տիգրանահերտի
հովիւ կարգուելէն հետէ ուսումնասիրա-
կան մի նոր շարժում սկսած է երկի այս
տեղ ։ Բնկերութիւնը միտաբէլ է նաև ու
որիորդական վարժարան բանալ և հանրա-
կան ընթերցարան հաստատել քիչ առե-
նէն ։ Մի օրոյիսի յարգնապատեի ընկերու-
թիւն որովն զի յառաձգ-գիւն և իւր գոր-
ծութեանութիւնը Գրգուտանին մէջ տարածէ ,
պէտք է որ ոչ միայն Տիգրանահերտի աղ-
ցալիները , այլ և ամէն կողմ գտնուած
Հայերը քաջաբերեն նիւթական և բարոյ-
կան ձեռնառուութիւններով ։ Ազգի ցաւե-
նով վառաշար սիրտով փայ մի բարասն
եղաւ այս Հայրենասէր ընկերութիւնը որոյ
միայն կը հրաւիրուի կ . Պոլիսի մէջ Հայաս-
տան Հայաստանի պոստսոյղ երիտասարդ-
ներն ուշը և հասակաւորութիւնը ։ Պոստսոյ-
ղուտ տ'ունէ , գործել պէտք է ։

Տիգրանակերտէն անդին որ Յիւրտիս-
թան է, Կ. Պօլսի հետ փոստատու կանո-

(1) Տֆարսլեքերին հին տառեն Տէգ բանաւ
կերտ կոչուած քաղաքը լինելը կառավարի
տակ մնացած է և Ալէման սոյնընտրութիւն
ները կ'առնեն թէ բուն Տիգրանակերտը
Տֆարսլեքերի և Բաղլէի մէջ տեղ գտնուած
մի ուրիշ քաղաք է, Տ. քթօր Մարտիան սոյն
նունը կարծիքը յայտնած է Կասիկի մէջնա
քաղ. ։

Հաւոր թղթակցութիւն չը կայ . ուստի կը
յուսամ թէ յաջորդ նամակս վանէն կ'ըն-
դունիք : Ընտ Գորգ

U/2m 2477

U. *Phyllanthus*, *L.*

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՊԱՏԿԵՐՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ
ԳԾԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԷԼԷՄԱՔ ԷՔՍԻԶԵԱՆԻ

Իւտեալ ը փարդի զ փարժարան գեղարու
ուետոյց . — Բերայ, Էյրի սողապ թիւ 16,
Թաղ սիմի աղբուրիան քովի նոր բացուած
փողոցի ուղղութեան մէջ, կամ աւելի
զիրութեան համար պէտք է զիմել Թարա
լա պաշէ ճատտէսին թիւ 57, թիւթիւնճիւ
շեղարաթի աղայի խանութը եւ անկէջ տե-
ղեկանալ :

Սյն զործարանին միջ կաւանդուն
սլատկերչանութեան (բէնթիւռ) և գծագ-
րութեան (տէսէն) ամէն ճիւղերը :

Պատկերահանութեան Տիւրքին մէջ կուտան
դուին նախ մէկ կամ երկու գոյնով (օ
բայ՛եօն նուառ) կամ (օ տօբօք՛եօն), դիւ
մայ՛եօք՛եօն (Ֆիլիլիւ), տեսարանազը
ծուլեօն (բէյրօք) և ծաղկաճառնաթեւ
օրինակութիւններ, գաճէ արձաններէ օ
րինակութիւն, օրինակութիւն ըստ ընու-
թեան (տ'արուէ նաթիււ), իւրաներկ գու-
նաւոր պատկերներէ օրինակութիւն մէկ
կամ երկու գոյնով, օրինակութիւն իւրա-
ներկ ընտր պատկերներէ ամէն գոյնով,
օրինակութիւն կենդանի բնութեան (նա-
թիււ ւլիւսիտը) նախ մէկ կամ երկու գոյ-
նով և ապա ամէն գոյնով. կրթութիւն
չարժանի կենդանի բնութեան (մուգլուման
տ'աթնէնաթիււ) և բարդադրութիւն (քօն-
բօղլիսիւն) ամէն գոյնով. ընդ օրինակու-
թիւն օրինական (բէսթիւթիւ) : Յնդդողաց
օրինակութիւն (մինաթիււ) ալ կաւանդուի
վիդյաթիւ վրայ, նմանապէս քաթիւ և ջրա-
ներկ (արուսաթիւ) :

Վերոգրյալները աւանդառած միջոցին ի
 տաճանէն Հարկին մարդակազմական ,
 երկրայի, փական և զանազան գիտութիւն-
 րէ ծանօթութիւնները ալ կը արուին , ու-
 րորն իսկու կարեւորութիւն ունին պատու-
 կերանութեան մէջ :

գլխադրութեան ճիւղին մէջ արտի աւան-
դուն նախ դործնական երկրաչափական
ձեւերու գիտութիւնը և կրթութիւնը :
յետոյ կրթութեան գորդանկարի օրինա-
կութեանը, մատիտով և թանաքով (անջրը
սը չին), ուղիւ և կտր գծերով բազադ-
րութիւն (գծանիշի քօն տէ լինէր արտաթ-
է տէ սիգր սնդէրան) Ըրաներկով լափ :
Սյա դասին մէջն է ամէն արհեստի մէջ
գործածուած կանոնաւոր ձեւերուն ուսու-
մը : Ճարտարապետական գծերու գիտու-
թիւնը և կրթութիւնը, ճարտարապետա-
կան չորս հնչնիական օրէնքները, մատիտով
և չիլի մետրով և կրթութիւնի զարգաց-
ծութեան՝ մշակումը, չափադիտական լու-
սոյ և ստուերի օրէնքներուն գիտութիւնն
և կրթութիւնը Ըրաներկով (լափ), և քն-
դարթութիւնի գծական (բէրութե թիւ
լինէն) :

Վերոգրեալները կաւանդու և սոյն փոր-
ծաբա՝ ին մէջ՝ մինչեւ մէկ աշակերտ աւել-
լայ :

Մեռեցին պայմաններուն համար պիտի
է գործարանատէր Մ. Տէշեմաքը տեսնել,
որ կը զտնուի առ այժմ իւր գործարանը
իջ. մինչեւ ժամը տասնհախան ց, Դշ. ամ-
բողջ օրը, ուրախ և կիրակի մինչեւ ց:

Գործարարներ այն տանը մեջ է ուր կը
ընակի Տէկմար իւր ընտանեօրը, ուսանու-
ղու էջներ ալ կընդունուին պէտք եղած
պայմաններով :

27

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՅԵՐԵԿԵՄՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԵ

Հաստատուեալ է Քաղաքի

Վարժարանն, ինչպես ծանուցում էր
տղիէն, բացում է հոկտ. 1 էն, և դա
ստիճութիւնը սկսած են շտրճակուիլ:
Բայ ի վարժարանին Հիմնադիր-Տնօրէնէն,
որ կ'աւանդէ Հայ. լեզուի, գրագիտու-
թեան, պատմութեան և Գողթրորնի դա-
սեան, Հաստատութեան մէջ պատճառ կը
սխալեն հեռակարգ Պատ. անձնակը.:

Մ. Բաւ (Գողթրոր) դասաւոր Գաղ. լեզուի
Մ. Բազմարթի (Սեդր) դասաւոր Անգլ. լեզուի

